

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Szerkesztői szállás:

Külső-monostortuza 11. sz.

Kiadó hivatal:

Középuteza, Stein J. könyvkereskedő.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr., 2-ször 5 kr., 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bérletdíj.

Hirdetések felvételnek Bécsben Oppelk Alajosnál (Wollzeile 9. sz.) és Haasensteint és Voglertnél (Wollzeile 9. sz.).

Nyitási cikkek sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez csimzendők.

Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

Megjelen e lap hetenkint háromszor, u. m.

kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Uj előfizetés

„K. KÖZLÖNY” két havi, azaz:

nov.—decemberi folyamára 2 frt.

Az előfizetési pénzek kiadó Stein János-hoz (bel-középuteza Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Pest, oct. 10. 1867.

(D.) A bécsi alkotmány-bizottság javaslatát beadván a reichsrathhoz, abban ő az alakra nézve egészen a magyar baloldalhoz vonzódik, s kimondja azon véleményét, hogy azon rendszert, mit a magyar országgyűlés többsége tervezett, „teljességgel nem mondható célszerűnek, sőt inkább a legkomolyabb aggodalmak merülnek fel ellene, a delegációk tevékenysége csak a kül- és hadügyi budget megállapítására szorítkozik, mi normal viszonyok közt csak igen kevés időt vesz igénybe. És csupán e célból állíttassék egy külön állam-intézmény? holott az illető tárgyak sokkal egyszerűbb módon intéztethetnének el a reichsrath és a magyar országgyűlés által, és ha differentiák merülnének fel, azok deputációk által egyenlítették ki.”

A „Hon” az említett bizottság ezen állítását constataálja is, mint roppant mérvű haladást a magyar baloldal álláspontja felé. Sőt mi úgy látjuk, hogy nemcsak a felé haladott a reichsrath bizottsága, de épp azon álláspontot foglalta el, s ezt mi szintén természetesen látjuk, mert a delegáció eszméje sokkal kedvezőlenebb az osztrák centralistákra, mint a mit e bizottság kimond. Kitért ez a bizottsági vita alatt, kimondák ok, hogy azon tárgyak csak közös parlamenten tárgyalhatók, ha közös parlament nem kell a magyaroknak, inkább határozzon a két országgyűlés.

Saját szempontjokból igazuk van az osztrákoknak, az ő kormányuk túlhatalmát s felbősségét csak is vagy a közös parlament által biztosíthatják, vagy pedig a merevebb personal-unio látszata által.

Vizsgáljuk meg csak a bizottság eszméjét.

Ő azt mondja, hogy miután a delegáció tevékenysége csak a kül- és hadügyi budget megállapítására szorítkozik, ez normalis budget elérhetése esetében csak igen rövid időt vesz igénybe.

Miért fáj tehát ez neki, ha oly rövid időt vesz igénybe, s így az egész delegáció eszméje nem több az 1861-ben kimondott esetről esetre érintkezés elvénél?

Nem a delegáció fáj neki, mert hisz azt a bizottság is elfogadja; azt mondván, hogy ha a két ország közt difficultások merülnének fel, azt csakugyan delegációk intézzék el.

Igy tehát ő a delegációnak épp nem ellensége, hanem azon új államintézmény fáj neki, melyet névszerint ki nem mond; azt t. i. hogy az osztrák minisztérium megszűnt ezen intézmény miatt Magyarországon uralkodni, s oly paritás létesített, melynélfogva az osztrák pénz, honvédelmi, kereskedelmi sat. miniszter, semmivel sem több a magyar pénz-, honvédelmi- s kereskedelmi miniszternél, holott ezelőtt épp ezen kormányzati szakmákban az árnyék kancellárok mellett az osztrák miniszter Magyarország megszavazott hadereje, pénze s külkereskedelme felett szabadon s feleletrevonhatás nélkül intézkedett, visszaélésképp ugyan, de nemzetközi szerencsétlen állásunknál fogva a dolog természetéből kifolyólag.

Mi Ausztriának oly provinciáivá süllyedtünk, kiknek kormányzói s kancellárai csak helytartósági jogkört gyakoroltak, de had-, pénz- s kereskedelmi-, nemzetközi ügyekben sorsunk felett is az osztrák minisztérium döntött, mely maga alkotta a birodalom egész külföldi diplomatiáját, minden befolyásunk s ellenőrzésünk nélkül.

E roppant előnytől Ausztria elesett, mi-

nisztériumának minden nemzetközi ügyekben csak annyi hatásköre van, mint a miénknek, Magyarország ügyeire egyik osztrák miniszternek sincs beszólása, valamint a magyar miniszternek nincs az osztrák ügyekbe.

Mindazon ügyek felett, melyek európai nemzetközi viszonyainkra vonatkozik, ezen új államintézmény szerint más tényező fog intézkedni, u. m. a két szövetséges állam közös kül-, had- és pénzügyi minisztériuma, mely lehet épp úgy magyar emberekből mint osztrákokból, s melyet épp úgy felelősségre vonhat a magyar, mint az osztrák delegáció.

Ez az, a mitől fáj az osztrák centralistáknak feje, s ez az, a mi Deák tervezetnek megmérhetlen hordereje, és ez az, a mely a jobboldal politikájának helyességét, függetlenségünkre nézve a lehetőség határai közti legteljesebb biztosítékokat megadván, a legalaposabban bebizonyítja.

Azon álláspont, melyet a reichsrath bizottsága és a magyar baloldal elfoglaltak, ily központi minisztériumot nem ismer el.

A reichsrath bizottságának a maga érdekében igaza van, mert jól belátja, hogy ha azon intézmény fel nem állított, Magyarország ott fog állani, a hol állott 48 előtt, annyi különbséggel, hogy akkori közegei most minisztereknek nevezetnek, tudja a bizottság, hogy az európai udvarokhoz nem fognak állítani egy magyar s egy osztrák külön követet, s az európai udvarok nem fognak az osztrák követet külön, s a magyar követet külön érintkezni a magas politikai kérdésekben, s nem fognak Pestre külön a Bécsbe külön követet küldeni, nem fognak külön veszni össze az osztrák császárral s külön a magyar királlyal, s így a szerint, a mint összeveszték csak Bécsből vagy Pestről hívni vissza követeket, hanem ha érintkezni akarnak Ferencz József császárral, vele mint egyszersmind magyar királlyal érintkeznek, s ha hadat izennek ellene, azt mint magyar király ellen is intézik, s hadjáratukban épp úgy felpredálják Magyarországot akkor is, ha a magyar minisztérium s parlament e háboru ellen nyilatkoznék is.

Mert a nemzetközi viszonyokban a dynastia szerepét mint nagyhatalom, azon országok nevében, melyeket ő akár centralista, akár federatív, akár personal-unio alapján birtokol.

Miután pedig részint a császári ház származása, s Bécsben fölalkása, részint a német nemzetiség európai nagy nyomatókossága, s viszonyainál fogva még kénytelen kényeztetése is, ez elemek úgy a dynastiára, mint az európai udvarokra jelentékeny befolyást kölcsönöz, az osztrák bizottság jól tudja, hogy ha külön osztrák s külön magyar had-, pénz- s külügyi miniszter lesz is, minden hatalom a külföldi diplomacia útján, melynek kinevezésében végre is a Bécsben székelő osztrák minisztérium lesz eldöntő befolyással, az osztrák miniszterek kezébe épp úgy visszaesik, mint ott volt alapjaink ellenére 1848 előtt.

Mi átalakíthatjuk kettős birodalmunk belsejét, de nem azon állást, melyet dynastiánk az európai diplomacia terén és szeméi előtt elfoglalt.

Ennélfogva Magyarország oly függetlensége, minőt a reichsrath-bizottság igényi kész, legnagyobb részben illusio, s ezen ígéret célja csak az, hogy a magyart a külügyekre való befolyástól épp úgy kiforgassa mint kiforgaták az 1848 előtti osztrák miniszterek.

Ha Magyarország nem lehet úgy független, a mint ezt Kossuth 1848-ban februárban kimondotta — úgy pedig nem lehet a pragmatica sanctio miatt — akkor a merev personal-unio mellett az európai diplomatiára való befolyás az osztrák hatalom mérlegébe aképp esik, hogy arra Magyarország mi befolyást sem gyakorolhat, míg így határozott befolyást gyakorol az által, hogy az osztrák minisztereket a paritás alapjára állította, főlébük az európai nemzetközi kérdésekben oly minisztériumot állít, mely nem osztrák, s nem magyar minisztérium, hanem a két állam közös közege, s mindkét állam delegációjának egyaránt felelős.

Igy állván a dolog, mi nem csodálkozunk azon, hogy a reichsrath bizottsága olyaténképp nyilatkozott, mert hiszem „tudja Pál, mit kaszál.”

Kurtulunk és szűkülünk.

Kedves uramöcsém! Feljöttem Pestre, nagyon sokat tapasztok abban, hogy hitfelekezeteim autonómiáját szabadelvűségünk ezen mostani raptusában, szerencsés fejlődésnek segíteni indíthassuk. Tudja uramöcsém, megszoktam a nobile officiumokat, s ámbár mi nemes emberek szokásainkkal, érényekkel a mostani divatból mindinkább kezdünk kikapni, s mindenki a hazáért valaha tett szolgálatait most praefereniát követel valamely zsiros hivatalra; én lelkemnek jólesik, ha búzám, rozsom és kenyérem árát oly ezélokra költömet, melyek az én nobile officiumaimmal összekötvék, ha szolgálhatok saját költségemen hazámnak s religiónak, mert uramöcsém, én még azon időből vagyok, midőn háboruba is, mint insurgensek, saját költségüknek mentünk, s meghaltunk, ha kellett, hazánkért, s eltemettek árvaik úgy, a mint tölt — saját költségeinket. Beesületesen éltünk s beesületesen haltunk meg a hazáért s lelkiismeretünk szabadságáért, a nélkül, hogy ezért valamit követeljünk magunk s emlékeztetünknek. Éppen azért, mert nem követeltünk, megadtuk azt egymásnak, s punctum.

Elég az hozzá, azt mondom, hogy Pestre jöttem, hallottam az országgyűlésen Csernátoninak szűz bukását, a mint megbukék szónoklati és publicistai impotentiában, hanem nagyhangú hazánkfiát vigasztalja az, hogy D'Israeli is épp úgy bukkolt meg szűz beszédek, azonban a bizottmányokban rendre rehabilitálta magát; említett hazánkfia is apránként talán csak rehabilitálthatja innen és túl magát.

Az országgyűlésen igaz, hogy még Madarász öcsém is dynastialis érzelmekben nyilatkozott, hanem Pest utcaiban, édes uramöcsém! Pest utcáiban nagyon megdöbbenem az úton útfelén lebegő és ketyegő fityegő forradalmi jelenségektől!

Igen, ismétlem, forradalmi jelenségektől. Ott van la! Addig szórták, hányták közinkbe a kanócot, hogy nemcsak a fiatalok, de már szerelmes öregek s fiatal hölgyek benne vannak a forradalmi demonstrációkban.

Aztán ne essék az ember kétségbe hazánk sorsa fölött! Alig szuszszanhatánk egyet, s már ott vannak a közelgető vihar jelenségei. Quod Deus avertat.

Megmondom pedig, hogy miben állanak ezen jelenségek?

En olvastam öcsémuramnak Heckenast Gusztáv által kiadott „Kornizs Ilona” című nagy és gyönyörűsége regényét. Előre szoktam elolvasni a regényeket, hogy aztán censurámon átmenve jussanak leányaim kezébe. Megjegyzem, hogy öcsémuram ártatlan embernek tartjuk ugyan, hanem mindamellett ezen regényét csak férjhezment leányomnak engedtem elolvasni. Denique ezen regényben uramöcsém egy nevezetes hisztoriai deductiót tett, s a hisztoriából kimutatja, hogy Dózsa Tamás vajda unokájának, a rebellis Dózsa Györgynek harcosai rövid ruhát viseltek, megrövidült a ruha a Boeskaai s Bethlen hadjárataiban, daczára annak, hogy Bethlent bokáig erő magyarkában festik, megrövidült Rákóczi Ferencz korában, s megrövidült 1848-ban, holott azelőtt s azután mind hosszabb-hosszabb ruhákat viseltek. Behizonyította hiteles adatokkal ücsémuram, hogy mikor forradalom lett, mindig rövid lett volt a ruha is; s ott van la! Nézzünk szét Pest utcáiban, férfiak, nők mind rövid ruhát kezdenek viselni; nem forradalmi jelenség-e ez? nem demonstratio? nem előérzet?

Vegye már most fontolára ezen jelenséget, vesse össze azzal, a mik Egerben, Abonyban, s hogy Erdély se maradjon hátra, Kolozsvár városában, a magyar vendégszeretet és töltőtökösztá hazájában, történetek, s a kurtia öltöny nem hévmőröje-e bizonyos lázas, bizonyos izgató, bizonyos nem-szeretem hangulatnak, a melynek aztán oly következményei lehetnek, hogy ha az ember nem akar ex nobili officio a csatatéren meghalni, hát akkor elfáradnak vitéz bockorok harcosok az ember házához, s ott gyermekestől együtt főtársalják csupán kedvtelésből, uti probatum est.

Azért tehát azt mondom: ne bolondoskodjunk, részéről később vagyok fiaim kabátjára s leányaim köntösére egy pár rőt kelmével többet vásárolni, hogysem oly irányba hajtsunk, a miből pár évtized előtt annyi romlás árán eszkáptunk.

Hanem van vigasztaló is a dologban, mert a divatnak roppant harcra foly, s a mennyire kurtul

egy részről a ruha, annyira nyulik másfelől, s Pest valóban úri város, mert itt, uramöcsém, a járdát nem nyírág, hanem selyem-seprével seprik, a selyem-seprők nyelei szép és nem szép hölgyek, s a seprő maga, ezek köntöseinek uszályai!

Ez az uszály minden nap nyulik, hosszabbul, éppén úgy, a mint a másik résznek köntöse kurtul. Alkalmazzuk ezt a politikára, s megtaláljuk az igazságot.

Minél inkább kurtítják politikájukat, azaz: minél inkább haladnak a szélső pártok a forradalmi igazság felé, annál inkább fogjuk mi alább eresztetni schleppünket; kénytelenek vagyunk azt tenni, hogy azt a nagy kurtulást kellő hosszabbodással paralysszáljuk. Ez pedig ostoba helyzet, mert mi szintén mind szabadelvűek vagyunk a legitimitás határai között, barátjai a haladásnak s éppén nem szeretnénk schleppes politikát űzni.

Azért tehát az én szerény véleményem az, hogy pactáljunk. Mi éppén annyit faragunk le napról-napra schleppünkkel, a mennyit ökelmék oda tolnak kurtinkáinkhoz, míg nálunk a schlepp a port nem söpröndi, náluk pedig elfedve lesznek az elfeledendő részek, s így aztán egy becsületes illédékes és maradandó divatban összehalmozunk.

Mit mond uramöcsém ezen projectumomhoz?

Hanem megható jelenetnek voltam tanúja az országgyűlésen. Láttam, mily irózatos, mily rettenetes zsarnok az a közvélemény, s mily vagyok dübbenve. Én nem rettegtem a hatalomtól, százszor összeszedtem a sérthetetlen Bezikereket, egynek egykor Mitrowszki kalapját a földre csapván, lábaimmal összeszoptam, aztán kifiztettem tízszeres árát s szent volt a békeség; hanem a közvélemény, az nem affrontálható, olyan, mint a sáskasereg, nem lehet megfogni, nem lehet capacitálni, ha megindul egy úton, megy, mig valami új vihar más útra nem téríti.

Ezek az ideák merültek fel lelkemben, midőn megláttam a karzaton Görgei Árhurt, a magyar hadsereg egyik leghősebb tábornokát, ki forradalmunk bűn-bakja lett — okkal-e, vagy ok nélkül? azt csak a jó Isten tudja. Ott az erős vágás homlokán, melyet Szőnyinnél kapott, midőn kereste a halált. Oh, a ki úgy harszolt, a ki úgy kereste halálát, lehet-e hazaáruló? Oly bajosan fér ez az én fejembe! s pedig azt mondják még azon városzolgák is, a kik a terem ajtóit őrizték; azt mondták ott előttem, káromkodva szidván Görgei minden szentjét, hogy ő hazaáruló. A nép szava, Isten szava. Lehet Görgei ártatlan? a hazaárulástól; de ő mégis hazaáruló. Ezen nem lehet segíteni. Arca hervadt és bús. Láttam ez arcot, midőn, mint győztes harszolván, előrohant Budavár piacára, a férfikor aranykorában, hidegen állott a dörgő éjnek közt, nem szédelve a dicsőségtől; s láttam most az országházának karzatán, hervadt arccal, lesújtva. Hátha ő hazáját éppén úgy szereti, mint mi; hátha őt ez a szeretett haza félremagyarázta s ártatlanul vádolja. Oh, kinzó, rettenő fájdalom lehet akkor az ő szívében. Én, ha a hazának lennék, megbocsánék neki. De nem lehet ezt sem, mert bátha ő nem bűnös, és egy bocsánat csak mélyebben sértene? Nem tudom, mit kellene tenni Görgeivel; de az igaz, miképp azon gondolat, hogy hátha ő hiven s meggyőződése szerint cselekedett, kimélni akarván a nemzet vérért, melynek két nagyhatalom ellen győznie nem lehetett. Az a gondolat nekem nagy tünődést okoz. Tudom, hogy csak e tünődés nem népszerű; de én vén ember vagyok s nem keresem a népszerűséget.

Egy falusi diplomata.

A kolozsvári vivóda érdekében

legifjabb gróf Bethlen János barátunktól ezelőtt pár héttel a „M. Polgár” hasábjain egy lelkes felhívás jelent meg. Fájdalom, eredmény nélkül elhangzott: S pedig az eszme életrevaló, s kár azt meg nem ragadni. Legyen szabad azt feleleveníteni, s az illetők figyelmébe egész melegséggel ajánlani.

A cikk következő:

Kolozsvárt, oct. 16. 1867

Tisztelt szerkesztő úr!

Engedjen lapja hasábjain egy kevés tért, melyben kifejezhessem nézeteim, szükségessége felett annak, hogy nem csak Európa mivel városai, de Erdély több városai példájára városunkban is a testgyakorlat kifejtésére szükséges intézet felállítására nélkülözhetlen.

Tekintsünk körül, míg a százsz földön nem igen fogunk városot találni, mely az egészségre éppén oly szükséges, mint a nevelésre nélkülözhetlen testgyakorló intézetet fel ne tudna mutatni; addig a magyar városokban vagy éppén nem, vagy nagyon is gyarló állapotban találkozzunk azokkal.

Kolozsvar, november 19. 1867.*

Kolozsvar városában három különféle vallás-felekezeteknek van főiskolája, ezenkívül az akademián felállított jogi tanfolyam, bizonyára annyi fiatal embert csoportosít városunkba, kiknek számára egy testgyakorló intézet felállítása nemcsak szükséges, de talán sikeres is lehetne.

Ha visszaemlékezünk egy pár évvel előbb, úgy fogjuk találni, hogy testgyakorló intézetünk egy mintáért vívódánk, ha nem is legjobb állapotban, de mégis fennállott. Utóbb a testgyakorló-intézet megszűnővén, vívódánk még hesezszen fentartotta magát, míg végre most, ha körültekintünk, sem egyik, sem másikat nem fogjuk találni. Mi oka ennek? Valjon a fiatal emberek csekély száma, vagy talán a rendtelenség, vagy a sokak által emlegetett pénztelenség?

Fiatal emberek csekély száma nézetem szerint szóba sem fogható, miután több az elégnél egy intézet felállítására a kolozsvari fiatalság. Legfeljebb itt szóba jöhetne az, hogy a szülők vagy nem akarják, vagy nincs módjukban gyermekeiknek azon összeget beküldeni, mely arra, hogy egy ily intézetnek tagjai legyenek, megkívánatik.

Ugy hiszem, hogy statisztikai szám-adatokkal sem volna nehéz kimutatni, hogy az ifjú emberek túlnyomó része azon pár forintot, mely egy ily intézet tagsági díjára szükséges, kiállíthatja, vagy legfeljebb a multságára szánt összegből elvonva, magának egy mulatsággal összekötött hasznos órát szerezhet.

Inkább lehetne állítanunk azt, hogy a részvétlenség az, mi mián nálunk, különösen fiatalságunknál egyetemen és intézetek, melyek az eszmecsere és eszmétársítás tekintetéből is oly szükségesek — nem létezhetnek. Fogékonyok vagyunk ugyan a jóra, s egy-egy eszme mellett pillanatnyira lelkesülünk is, de kivélti erő — vagy jobban mondva — kitartás nincs; már pedig a legsebbe eszmék sem kivételül akkor, ha azoknál hiányzik éppen az erő, kiknek az eszme által kitűzött cél felé kellene törekedniük.

A fiatalság s fiatal emberek részvétlensége igaz lehet a Bach-rendszer következménye, de az abból kivetkezni nem akarás, az önhibásk.

Ugy hiszem azonban, hogy me részvétlenséget is ma már le fogjuk vetkezni, s ennél fogva semmi akadály nem fog fenforogni ezen hasznos, szükséges s célzatos intézet felállításánál.

Mielőtt azonban ezen intézet alakításához fog-nánk, meg kell határozni az intézet célját, meg annak körét, mert csak ennek meghatározása után lehet azt biztos alapokra fektetni.

Többször meg volt pendítve, úgy hiszem mindnyáján is hallották, sőt lapokból is olvashatták egy vívoda, lövöde- és testgyakorló-intézetnek a lovardával kapcsolatos felállítását, sőt, ha jól emlékszem, gyűjtések is voltak e tekintetben; de talán már arról hatalmas polemiák folytak, ha valjon az erre megkívántó épület a Trecsinváron vagy pedig a sétátér mellett legyen felállítva? De ez csak terv maradt, s míg e mindenesetre szép eszme valóistítása felett gondolkoztak, addig a még akkor fennállott vívoda, mint Kolozsvar városa egyedüli testgyakorló-intézete megbukott.

Kérdés támadhat a felett már most, hogy valjon azon nagyobb terv kivételéhez fogni ezelszerűbb, vagy pedig egyik vagy másik ágának kivételéhez; tanácsosabb mindenesetre azon nagyobb terv szem előtt tartása mellett.

Egyéni nézetem szerint legelőször csupán csak egy ága megalapítására kell törekednünk, s legelőször nekünk vélném először is a vívódának felállítását; ha az oly gyakran hiába megkísérlett állandósítása emez intézetnek sikerülne, akkor lehetne tovább haladni s megkísérteni ama nagyobb intézet felállítását.

Sem egy, sem más, mindaddig, míg magából a fiatalságból egy ideiglenes bizottmány nem alakul, mindaddig, míg a fiatalság e tárgyban eszmecsere végett össze nem gyűl, s egy bizonyos közösen meghatározott célt ki nem tűz, mindaddig, az intézet fel nem állítható.

Csak is egy előleges tanácskozás után lenne lehetséges egy ily intézet alakításához fogni.

Akarja, nem akarja a fiatalság egy ily intézet felállítását, nem tudom, igénytelen nézetem által csak figyelmét akartam felhívni városunk közönségének s különösen fiatalságának egy oly intézet felé, melynek felállítása nagyon szükséges, s melynek nem léte bizony városunkra, de különösen fiatalságunkra nézve szegény.

Lehet elhangzanak szavaim s tekinteten kívül fognak hagyatni, én sajnálattal ugyan, de visszavonulandok azon meggyőződésben, hogy én megtettem azt, mit — azon kötelességérzetnél fogva, melyet minden társadalmi tagnak tenni kellene — megtennem kellett.

Kolozs megye bizottmányi gyűlésének folytatása

1867. november 12-én.

Tegnap ülésen szerkesztett jegyzőkönyv hitelesítése után felolvastatik a főkörmányszék egy leirata, melyben főlemlítve lévén a miniszteriumnak az erdélyi kérdésben az átalakulás foganatosítására eddig tett intézkedései, biztos remény nyújtatik a királyhágonnineni résznek, hogy addig is, míg a

mielőbb bekövetkezendő radicalis átalakulás megtörténék, a miniszterium koronként igyekezni fog irtogatni az abszolút rendszer károsabbnak mutatkozó reminiscenciáit. Mire a hazafias törekvéseik e részben is kimutató hazai kormány megjeleneztén, a tegnap kiküldött bizottságok jelentései következtek.

A gyűlés legérdekesebb momentumát a törvénykezési ügyekben kiküldött bizottság jelentése körüli véleményesere képezte, már maga a tárgy a napirend legfontosabb része lévén. E részben a bizottság indítványa folytán többi közt a következőkben történt megállapodás:

Intéztessék kérvény a miniszteriumhoz, melyben kifejtetvén mennyire befoly a proletariatus szaporodására azon Bach-rendszer szűlt eljárás, mely szerint a legjelentéktelenebb összegért is az adósnak egész birtoka vétetik végrehajtás alá, — engedessék meg a vett urberek örökségeit is eldarabolhatni s az executiót annak egyes részeire is vezethetni; s addig is, míg e részben illetékes, gyökeres intézkedés történik, a tisztség kötelességül tétetik odahatni, hogy az ezek közt előforduló cserék, vagy eladások, hacsak az eldarabolás által az illetőre, vagy családjára nézve lényeges megrövidítés nem jelentkezik — a birtok egyes részeire is foganatba vétethessenek; s erre vonatkozólag, főispán úr megjegyzése folytán, hivatkozás történik az éppen most felolvasott leiratra, melyben a kormány az osztrák törvények s eljárás bátrányosabb pontjainak a végleges szervezésig is, hatályon kívül tételét igéri. Továbbá ugyanazon kérvényben világtatassanak meg a volt, s általunk, fájdalom! még mindig jelen rendszernek a hagyatékai és árva ügyek kezelését illető óriási hiányai, azon biztos reményben, hogy a gyökeres orvoslás ez égető kérdésben sem késend soká, addig is az árvabírók eddigi csekély fizetése emeltesse egyenként 500 frtra, hogy minden igyekezteték e feladatuknak szentelhesse. Végül azon reményét fejezi ki a közgyűlés, hogy a királyhágonnineni rész is mielőbb a királyhágonnineni Magyarországgal azonos szervezetet nyer.

Kimondatván a gyűlés által a fennebbiek szerinti határozat a közigazgatás hatáskörébe tartozó tárgyak megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése jött szűnyegre, melynek főbb pontjait a cs. csendőrség kérdése, s azon a közbiztonságra nézve fellebbező Bach-Schmerling-féle paragrafusokra támaszkodó intézmény képezte, hogy a szolgabíró által elítelt bűnös, a tisztségnek, mint közvetlenül illetékes felsőbb hatóságnak kiküldésével, egyenesen a főkörmányszékhez, még pedig intra dominium appellál. Mindkét tárgyban felirat határozatott, melyben úgy a cs. csendőrségnek perreutóhatási felváltása, mint az utóbb említett octroy szűlt, sérelmes intézkedésnek megszüntetése kérelmeztek. — Szóba jött e részről a falusi jegyzőségek reorganizációjának kérdése is, minek elintézésével addig is, míg a törvényhozás figyelve ez irányban is kiterjedhetne, a tisztség bízott meg. A gyakori gyűjtogatás alkalmából felmerült biztosítási indítványok, tervezetek kitisztázása pedig egy bizottságnak adatott át, mely azt a jövő gyűlés elibe terjeszti. Ugyancsak a gyűjtogatások gyakorisága szolgált indokul azon határozatnak is, hogy, ha az esetek nem szűnnének, sőt ellenkezőleg szaporodnának, az illető helyeken a rögtönbírók állításuk fel.

Következett a költségvetés megállapítására kiküldött comissio jelentése, mely szerint a tisztizetések következőleg lennének főlemlendők: főbírói 1500, alispáni 1140, főjegyzői 1060, szolgabírák 800, tölkök 1000, s a többiek is ehez arányosítva. Ez összegekbe minden egyéb járuléki is bele értve van. Az eddigi állomásokon kívül, még egy-egy gyámfelügyelő indítványoztatik minden járásban, és így az egész megyében 12; egyenként 150 frt évi fizetéssel, az ezek feletti felügyelőre főispán úr méltósága kértetvén. — Továbbá a budget még egy új posítioval szaporodott, s ez a B.-Hunyadon felállítandó kórház szükséglete. A gyűlés e bizottság véleményét is minden pontjaiban magáévá tévén ez értelembeini kérvényt határoz a miniszteriumhoz.

Nevezetesebb ügyeit elintéztén a bizottmány, a pénztárnoki irnok (ellenőr) megválasztását vitte keresztül; megválasztott Kürti Béla.

Végül két követi irnoknak 600—600 forint határozatott évenként.

Több tárgy nem lévén főispán úr ő mlsza a megye közönségének irányában tanusított bizalmát megköszönvén, s kifejezvén, hogy azt megérdemelnizetánra is legfőbb törekvése marad, — a gyűlést bezárta, s a tagok szeretetli főispánjokat éljenezve, eloszlottak.

Igy folyt le Kolozs megyének az új aera első évenben második közgyűlése, melyből bátran azon következtetést vonhatjuk, hogy az egész megyében alig akad egy-két politikai vélemény, mely ne az országgyűlési jobboldalával lenne azonos, legalább az ellenkezőről győződni meg a gyűlés egész folyama alatt sem volt a legkisebb alkalmunk is. S bizton hisszük, nem csalódunk, ha állítjuk, hogy a királyhágonnineni rész ügyeinek teljes s lehető gyors tisztázása hozatalával, a még tán itt-ott létező szélsőségek is a komoly, higgadt megfontolás terére lépnek. K.

Örömmel legyen jelentve, hogy azon surlódás, mely a mlgos kir. tábla és Kolozs megye törvény-széke közt oly kellemetlenül kezdett vett nekiélesedni, a mindkét részről elnökségek bizalmas, idomos és hazafias nézetegyeztetése, illetőleg kölcsönös engedékenysége folytán az acut bajok sorából ki-törőlnék tekinthető.

Nekem azon elégtétel jut, hogy az e tárgyban legközelebből érdekelt, általam igen tisztelt, két személyiség részéről nemhogy megróvattam, volna e tárgyban jóakarattal irt cikkekért, sőt ellenkezőleg. Ők a nyilvánosság barátai, s ismerik azon suptil indokokat, mik azon hitre vezettek, hogy rosszabb lesz magára hagyni a dolog elmérgesedését.

Nem igénylek semmi érdemet e szerencsés kiegyenlítés körül; hanemhát szemrehányást se fogadhatok el.

Legkevesbé fogadhatok el pedig oly szemrehányást, a minővel kedvenz lapom, az „Esti Lapok,” közelebbi számában „megjegyzések a „Kol. Közlöny” ez évi 130 dik számában megjelent törvényeszi (sic!) elmékedésre” czim alatt megjelent értekezés szerzője illet, ki — ngymond — „teljes méltánlattal olvasta ugyan a kolozs megyei főjegyző és tiszteletbeli ülnök Halmágyi Sándor úr felszólalását;” de végre is semmitől sincs távolabb, mint méltányolni valamit, sőt hajlamot árul el oly szintben tüntetni fel „törvényeszi értekezésemet,” mint a mely a jelen átmeneti viszony komoly nehézségei iránti figyelmetlenségnek, talán éppen pártérdek elleni vétségnek is be lenne számítható.

Uram, nagyrebecsülöm hazafias féltékenységet; de, hála Istennek! pártunk a miniszteriumunk sokkal jobb ügyességének örvend és sokkal erőteljesebb, hogysem a szabad légtől féltünk kellene. Ne féljünk a nyilvánosságtól, hadd hasson az be a bureauk titokzatos homályába szüntgy! Pártkérdest pedig ne csináljunk minden kicsinyesből. Csinálunk mások, komolyabb ügyeket hiányában.

Egyébiránt biztosíthatom, hogy ama bizonyos adatokhoz nem más, mint a legilletékesebb egyén által jutottam, s egyenesen fel voltam hívva, hogy azokat adjam ki, s jobb volt, hogy én irjak hozzá nem „törvényeszi értekezést,” uram, hanem lehető jámbor bemutatott.

Ön nem ismeri a dolgok állását közelebből, s kár szemrehányást tennie annak, ki a dolog töviben fontolta meg, hogy mit kell tennie.

Arról is biztosíthatom, hogy a kérdést maga a kir. tábla mlgos elnöke sokkal szabadelvűbben fogta fel és vágta ketté, mint t. ciklikiró úr.

Végül megjegyzem, hogy ciklikemet aláírtam, és alattam minden tüzesebb elmékedéseiket, mert én akarom azokért a felelősséget elvállalni személyesen, s nem akarom, hogy az a „K. Közlöny” felelőssége essék. Szerénységből teszem tehát, s miután se tisztí állásaim címzet nem bigygyesztettem oda, se „törvényeszi értekezés”-nek nem neveztem azt, tehát ajánlom figyelmébe a journalistikai perrendtartásnak legalább első paragrafusát.

Ez viszontválaszom.

Halmágyi Sándor.

KÜLFÖLD.

OROSZORSZÁG. Az orosz határról érkező hírek szerint a pétervári udvar nagyszertű lépésre készült. Lengyelországban csak 20,000 főnyi sereg áll, melynek egy része Varsó közelebe megy téli szállásra. Azonkívül Varsó, Modlin, Kalisch és a galicziai határon egy-egy elsáncolt táborn készült felállítani, melyek összesen 200,000 embert fogadnának be. Egyes lapok nézete szerint e rendszabályok kétségtelessé teszik, hogy az orosz kormány a római kérdés bonyodalmait nagyraavgyó terveinek valóistására akarja felhasználni. Poroszországnak van-e része ebben, és ha van, milyen része van, azt tudni nem lehet, miután Bismark fogásainak nagy horderejét nem lehet mindig előre ellátni, annál kevésbé, mivel a porosz király által keresett oosi találkozást ily körülménnyel nehéz volna kiegyeztetni.

A mentanai csata. Garibaldi szomorn megveretésének színhelye a Monterotondo és Tivoli közti út mellett fekvő kis Mentana volt. A „Giornale di Roma” közöl egy nov. 4 kéről keltezett hivatalos tudósítást, melyben a felkelők száma ugyan képtelen túlzottan van előadva, de másfelől kiténik e kijelentésből, hogy a mentanai katasztrófában a fő szereplők a franciák voltak.

A jelentés így hangzik:

„Tegnap egy francia és pápai csapatokból álló erős oszlop nyomult Monterotondo ellen, hogy az ittlevő Garibaldi és fiai által személyesen vezetett felkelőket megtámadják. A mentanai síkon a fennemlített csapatok a garibaldisták bukkantak, kik, jölehet 10 ezren voltak s tüzérséggel is el voltak látva, a csatatér a bátor megtámadóknak

*) E ciklik újabb nyomtatására kényszerít azon körülmény, hogy a mult számban revisio után történt nyomdai vétség miatt, úgy jött ki, hogy éppen deréka maradt ki, s e lényeges rész kiesése miatt, a tételek összefüggése megszakadt. Bárkinék is feltűnhetett ez, s tartozunk azt helyreigazítani a félreértések kiküldése tekintetéből. S más mód erre nincs, mint ez a kellemetlen újólynyomatás. Szerk.

voltak kénytelenek átengedni. Kétszáz foglyot hagytak a miénknek kezei között s tetemes veszteséget szenvedtek. — Az ügyesség után itélve, melylyel mozdulataikat intézték s ütegeiket használták, okvetlenül azt kell következtetnünk, hogy az említett bandák legnagyobb része garibaldistáknak átlötözött rendes katonaságból állott. Részünkről a pápai, valamint a francia csapatok együttvéve csak 80 harczerkeptelent számítnak. A hadosztály ma folytatja hadműködését.”

Alább megint így ir a „Giornale”: Epp e pillanatban vesszük meg a következő újabb híreket: A tegnapi nap eredménye igen fényes és sokkal nagyobb mértékben volt eldöntő, mint az első tekintetre látszott, kivált ha az ember számba veszi a garibaldisták sokkal nagyobb számát, kik mint ez ma már biztosan tudva van, mintegy 15,000 vettek részt a csatában. Azon csapatok, melyek Mentana tartották elfoglalva, a tegnapi szenvedett nehéz veszteségek miatt el lévén kedvetlenedve, s látva, hogy minden oldalról körül vannak véve, ma reggel megadták magokat, míg más csapatok, melyek Monterotondonal elsáncolták volt magokat, szintén lerakták a fegyvert s Correse felé vonultak vissza.

Az I. francia serezed, s egy vadászszázaló, melyek a francia-pápai hadoszlop jobb szárnyát képezték, ma a nép riadó kiáltásai közben: „Eljen IX. Pius! Eljen Franciaország!” vonultak be Monterotondóba. Az eddig beérkezett tudósításokból az tűnik ki, hogy a franciák vesztesége mintegy 50 egész 60 harczerkeptelenre megy, ezek között van négy megsebesült uszt; valószínűleg nagyobbak azonban a pápai katonaság veszteségei, melyek közül most 5 tisztnek megsebesülését, s de Veaux kapitánynak halálát emeljük ki. A garibaldisták vesztesége, a mennyire ez eddig tudva van, többre megy 400 sebesült és halottal. Igen sokan estek közülök a miénk kezei közé, s még sokkal több foglyot is lehetett volna ejteni, ha a miénk tudtak volna mit csinálni velök. Azon tüzérsztály is csapataink hatalmába került, melylyel a felkelők el voltak látva.”

A „Giornale” leírásával természetesen homlok-egyenest ellenkezőnek a garibaldisták jellemzései a csata folyamáról. Így Fabrizio, Mario, Missori, Montotti Garibaldi, Guerzoni és Adamoli fölkelő vezérek a mentanai csatáról egy iratot tettek közzé, melyből átveszszük a következő pontokat:

November 3-án 12 $\frac{1}{2}$ órakor az olasz szabadcsapat, mely Monterotondot megszállva tartá, a mentanai úton Tivoli felé indult, hol a többi szabadcsapatokkal kellett volna egyesülnie. Garibaldi tábornok előrelátva, hogy ez úttan az ellenséggel meg kell ütközni, minden szükséges intézkedéseket megtett. — 5000-en voltunk két agyúval, melyeket Monterotondóban foglaltunk el. Az előcsapat éppen Mentana előtt haladt el, midőn a pápai csapatok támadást intéztek. Minthogy a tér nem volt alkalmas a védelemre, a miénk Mentana mentek, s a kastélyt és a házakat megszállották. Most két osztály zuav és vadász megrohanta a falut, s néhány percz múlva a szélső házakba benyomultak. E válságos helyzetben Garibaldi szuronytámadást vezényelt az egész vonalra, mi fényesen sikerült és Mentana újra vissza volt nyerve. A tábornok maga vezeté az ágyuk tüzelését.

A csata már nyerve látszott, midőn egy új és nagy ellenséges csapat érkezett a harczerterre. Ez az antibesi legió zászlóaljából állott. Győzni többé lehetetlen volt. A tulerő visszanyomott s lökészetünk is elfogyott. Vissza kelle vonulnunk Monterotondóba, hol Garibaldi ez állomás védelmére mindent megtett.

Az ellenség egész puska lövésnyire közeledett a helységhez, de támadni nem mert, hanem a dombocon vön állást.

Azonban a francia és az olasz intervntió folytán a politikai helyzet parancsolván a katonai fölött, a további vérontás haszon nélkülűnek tűnt fel, s Garibaldi az ellenség szemeláttára a legnagyobb rendben visszavonult. — A csata 4 óra hosszat tartott. Az egész pápai hadsereg három üteggel (ezek közül csak néhány dolgozott) állt ellentünkben. Az önkénytelen dicséretesen viselték magukat, valamint a tiszték is. Veszteségünk 250 halott és sebesült, s néhány száz fogoly, azonban az ellenség drágán vásárolta meg a győzelmet.”

Az olasz kormány jegyzéke. Az olasz kormány a florencai hivatalos újságban közzétett jegyzékben előadja azon okokat, melyek azon parancs kibocsátására bírták, hogy az olasz katonaság elhagyja a pápai területet. A jegyzék így hangzik:

Florenz, nov. 5. este.

„Garibaldi nem hallgatva a királyi proclamációban neki adott tanácsra, hogy t. i. vonuljon vissza önkénytesseivel a királyi seregek vonalá mögé, folytatni akarta megtámadásait az egyházi állam ellen. Csapatait, miközben azokat Tivoli felé vezelné, megtámadták, megverték s Garibaldi maga is kénytelen volt Passó Corresebe menekülni. Innen külön vonaton Livorno felé indult, hogy Caprerába menjen. A kormány azonban, el lévén határozva fentartani a törvény tekintélyét s eltávolítani a közrend megzavarásának minden lehető okát, szűkségesnek tartotta Garibaldi letartóztatni s Varignanóban őrizet alatt tartani.”

Az igazgatóság.

enyedirei. tanodaban. Ara 1 nrt o. e.